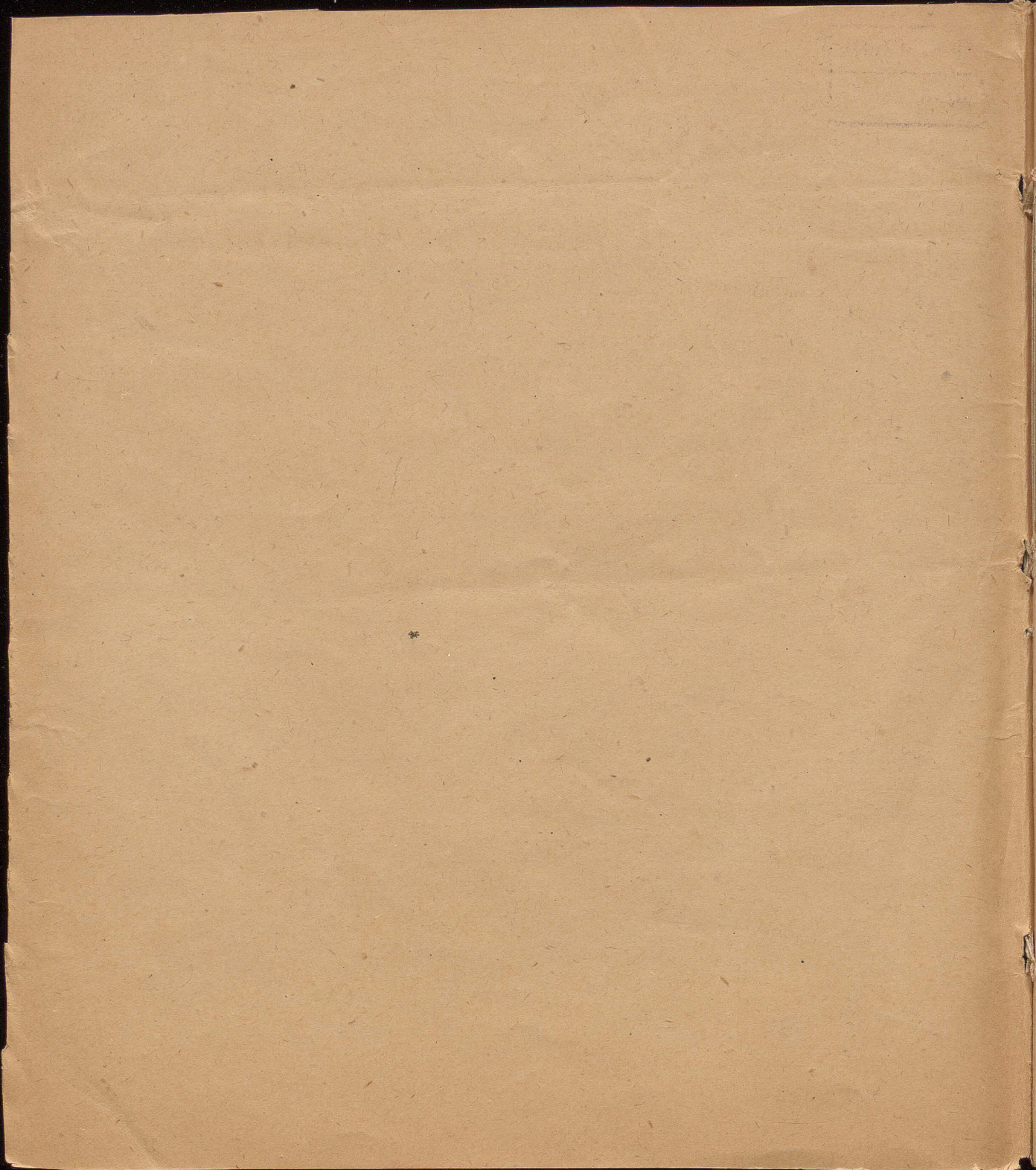

U. B. BERGEN

Ms. 185x

*Blandede Afhandlinger
af P. Fylling.*

Blendede Afhandlinges

af
Fides Tjelling.

I Bladet "Verdens Geny" N° 7 for Aar 1878, er optaget en lille Notits, der skal berispe, at den norske Bordskændsel (Trolskhandel) paa Englands er meget gammelt, og at man kun forstaa dette der af, at Tjallingbord allerede i Aaret 1272 under Kong Haenrick d. 3de, kaldtes norske Bord, v: p: -

ett denne Notitser Redskriver har haft uholdbare Redskrif-
ter og stotte sig til, som naar deraf, at bemeldte Kong Haen-
rick d. 3de, der kom paa Thronen som Børn Aar 1216, men
neppe selvvaadig i Regjeringen for end i 1223, og rög i Tiendekale
med Gale-Parlamentet, toges tilhænge i Slaget ved Lewes og
dödd Aar 1272, udstedte Ordre Aar 1252 om, at der i Poets-
thampton skulde Rybes norske "Tjallingbord" for dermed at paa-
le Voreller i Winchester's Kapel - alligeu noten 20 Aar
aldre end paa Tiden, hin Notits om tæller. - (i se Nivollens
Hegyasin, 1. Bind paa 44.)

I Tilføjelset til "Almuevenner" for Aar 1878, N° 31, er efter

Men ingen blev opløst en Notits om Konges Indløsthandel
"hvor det hedder, at den første Vænsfug i Norge opførtes et år
1530, hvilket er alt andet end rigtigt. At Vænsfugene i Nor-
ge længe tidligere var i Brug, har man Hjælpemiddel for sig gennem
et Brev, som har staaet mig til Rædsel. Seulides til
Esempel i et Brev fra et år 1252 (se nedenfor) hvorved Kong
Henrik 3de af England befaler, at der skulle kjøbes norske
Sæugbødder for den end at sænke Vænsler i Winchester Kapel i
London. Ifølge Kong Henrik 3des Testamente fra
Året 1312, var Munie Kirken i Oslo Giev af en Sølvkrone,
som stod i Tænt for 12 Tjølter norske Sæugbødder, 12. Alen længe
til Kirkenes Behov. I Opjævsel fra et år 1320 mellem Pro-
sten Erling Vidkunson og Herra Gymnasium Tertius, om tuler
af søn norske Sæugbødder. At der dog blev Konges Vænskjøl, ifor
i Nord og Søndfjord, Vænsfugene blev noget senere op-
førte end blev Gotlandet, ser jeg af gamle Breve fra desse Di-
strikter, hvor man ofte træffer dem Besønds som "hægne
Bødder" og Sæugbødder om hinanden, der derimod blev Gotlandet lid-
ligere kommet i Omstake Sæugbødder, ligesom det var først her, at
Vænsfugene modtog en betydelig Forbedring i Indretning, af
den bekjendte Sæugker Sæuli Anderson ved et år 1530. Denne
Forbedring skal hovedsagelig have bestaaet deris og isidder for
at man tidligere længe Sæugstokke fra i disse Sæug-

blevet med Hænderkraft, efter heendin som Bledet skal, indrettede
Teevli enderfor et færdigt Spiel, hvormed Tægsstokken som
begynder med Værdkraft, omkranset paa samme Maade som end-
næ er brügeligt. At det ifølge den nye forbedrede Indretning
ved Værdkraft, gik rustene fra Heendin med Skæret, frem-
gæet og saa der af, at Knæpt 7 etur derefter, nemlig etur 1537 be-
faler Kong Kristian d. 3de, at Tider Heensfor Hovordmand paa
et Røstet skulde levere til Kongen 100 Tjeler om de Tægsstok.
At den forbedrede Indretning ved Tægsstok i Norge havde været
Opfijt og saa hos Regjeringer ned i Njøbenhavn, fremgæet og saa
der af, at bemeldte Kong etur 1545 siger, at han er kommen til
Kjendelse om, at Bønderne i Norge nu har optaget sig en ny
Bjoning (Tjening) med Tægsstok, og at Kongen aldrig har
nigt noget der af, som han dog ifølge Loven har Ret til, saa
befaler han, at alle som bruger Tægsstok i Norge, skal
komme Kongen til Hjælp med hvert 10de Bord, v. p. -
Ved det samme etur 1545, blev dog Tægsstok i Norge fætte for
en vis Tægt, og et betale en aarlig Skat til Kongen, saaledes,
at en stungenstæng skulde betale 5de Rigsd., og en Flomstæng, der
gik paa visse Tider af etur, i Flomtiden, skulde paa 2de Rigsd.,
og en Bøkkstæng (og Bøkk, in tiden Clr.) 10 Rigsd. aarlig. At der

var Fortjeneste i at skjenne Bord paa Vandsaagen, efter den af
Paveli Anderson foretagne Indretning ved disse fremgaaer end-
videre ogsaa deraf, at den Tid's Proteskole, der altid vilde have
Kongen i alle muelige Fortjenester, ogsaa skal indpaa og opfoere
Vandsaage, hvor det lod sig gjore paa de Gaarde der vare bevi-
sede under denes Protesborde, og at denaa Skibene have til-
get en hurtig Overhaand, idet at Prosterne Hovedsag optog
deraf, seer der af, at man den 1 Juli Aar 1587. saa sig lidt til
ved Lov, at forbyde Prosterne at opfoere og fjerne med Saag-
muellet. - Som vunder sig, leser Saagmiller noget senere
opfoert i Sondspind, da jeg ser af en Kongelig Befaling paa Aar
1630, at hvor Skibene i Sondspind skulle have 7 a 8 Tjyloter
hver Bord. Det var Bord hver et Stykke af hvor Skib.
Overfor man det ikke, at først Holberg i sin Dannerkes Hi-
storie 2de Del Sag 272, som hans Hjemmeboende Hvidsfeldt
i sin Dannerkes Historie Sag 1323. seer alletid vilde, naar de
sige, at foren man den Saagmiller ved Veend, skal man
Bord med Almsaage og med Heand Kruse. At skjenne
Bord med Almsaage er end betydvend med Vandsaage, og at skjenne
med Heandsaage, er som bekjend en gunstning. Oppindelse,
og for Sindsværet Verkommende, var det først bemærket

Plakaterne af fjernige Aershundred, et 2.º omreisende Mand fra
Romskolen, nemlig en Kjeldner-Nils og en Faues Mand, som
var de første i Vindmølle som skes Lægbor med Hundesjæller med
Hævent Kraft. (Se og Selskinnings Brev 2° Hefte S. 31.)

Om Portedøren og nogle andre pestartere Sygdomme
i Norge

I Kulesunds Blad N° 86, B. for Aar 1848, er optaget en Af-
handling om Portedøren i Norge og Sverige, hvilken Afhandling
er, som langt nok, Renset for nogle Sættene Betræning
om hin Torsotr Tromford her i vort Land, endskjønt man i
Det Hele taget mangter aldeles nøiagtige Oplysninger om hin Sag.

Det tørde dog interessere de Lesere af disse Linier, som i
hvor Aaledning til os efterse i vore Kildeskrifter, at se
endskjønt de few Bidrag, man her til Portedørens Histo-
rie for vort Lands Vedkommende, som et omtelet nogle
andre pestartere Sygdomme blandt Folket i Norge, efter
Portedørens Tid.

Den samtidige og troværdige islandske Trost Cines Hef-
side som fortæller, at af de 2 nordiske Riger, som Torsotr
først til Norge, og det ved følgende Aaledning; Det Romfæ-

lands fra England om Kuy med Uldvner, few hoilken var mange
Toll, og lagde til few Bengersvay. Men havde Rind lofjet
lidt af Landninga, der alle Tollene few Skibet dode, og few
faar Gofet kom op i Bjerg fra Skibet, dode strax Bifol.
Rind, og der few for smitten over hele Konge. Men delfoldit
i Bengen var few voldformt, at der few en Dag kom 80 Lig, hvor
blandt 14^e Proter og 6 Diekroder til en af Kirkerne. Eng.
lands Konger faar med alle Lige og fangts som hele Land-
ninga, inden at blive lofjet, og flere Skibe og Bivofu faar
ligeledes uilofjet med et fin Turm eller dner omkring vidt og
bredt. Gysommens Beskoffenud var sinne, at man at helt
eller halft Dign folte at haars King, hvor few kom Blvd.
brokning og der med opvornaa stunden. - Det vilde haar voret
af myen Intenep om staulisten og few haar nuu opjint Tiden,
aar haat uligtalige Skib landede ved Bengen og fewledes brayte
smitten til Konge. At det maer haar voret om Sommeren,
Rind men allerede flutte der af, at der om Vintenen var liden eller
ingen Skibsfart. Sandfjelligvis, siger Her. Munch, var det i
August Maaned, thi et samliden Instrument, som Toll, der
enten allerede var uagrbne eller frjtede for at uagrbes, gjordes,
leder det til, at det ifor var i September Maaned 1349, at Lotten

uor pæu sit Høieste i Bergen. Succeder gjorde Hr. Nioluis
Klyppening og hans Høiesten Ingeborg Månuvordatter sit Testamente
den 9de September, og Nioluis fjænes endog allerede at hann vorb huor
angreben af Gysdommen, at hann, hvorvøl endnø ved sin Bøisthed,
i Rønds beføle Brevt, men at hann Høiesten mætte fottu hann
Syl derfor. - Hann døde formodentlig endnø samme Dag og hann
Høiesten overlevde hann noppo lenger. Et andet Testamente af en
allerede af Døstøtte angreben Mand, Thorge Thorsen, er dat.
at Mændelig den 29 September. Den den Tid havde Smitten al-
erede næst Nidværs eller vantedes sid med det Første, thi Erke-
biskop Arne gjorde sit Testamente den 23 September, hvorhann
siger, at hann endnø ~~hann~~ var frisk pæu Legemet; men lenger væred
det ikke, thi det berettes utnørligt, at hann blev et Offer for
Støtte, tillymed alle K. orbrødrene (s. d. s. 24) pæu 1. not ved
Kunns Løddia. Dette sked. den 17de October, samme Dag som
en af de bortgængende K. orbrødre, Anfin Petersen, allerede angre-
ben af Støtte, gjorde sit Testamente. Formodentlig bragtes dog Smit-
ten fra Bergen til Throndhjem ved Døstøtte. Hann imidlertid lader
det dog til, at ogsæu de indre Cyer mellem Bergen og Throndhjem,
som Valdres, Lysu og Gudbrandsdalen, smittedes tidlig og endnø fjæ-
liger og østligor beliggende Cyer, thi af Brevt faar vi fra Valdres

sum fru Lorn i Gudbrandsdalen sees det, at Sjældommen der mest
naar om Høsten, som derfor ogsaa kaldes "Egne fjerd" efter hendes
"Mænds Høst", medens det i Sællmurken og paa Vestfold især
"er om Vintren den største Dødelighed hersker, hvorfor denne Vinter
der kaldes "Mænds Høst-Vintren". Formodentlig har Smitten
særlig røstet sig om fru Bergen over Vos og
Lagn til Valdres og fru Thordhjem fjorden gjennem Guldalen og
Gudbrandsdalen, idet der ogsaa de mellem liggende Røstlands Ruder sam-
tidig paa siges. Til Sællmurken og Vestfold er Smitten der-
mod neppe kommen fra Bergen, men derimod hellere fra Götland
dets Røstegn ved Åren, Tärnberg og Oslo, efter at den først her-
der runder helt Viden langs Røsten gjennem Røffelt og Åger. Til
Oslo var den mest albrede kommen i October, siden Korb-
drenen Arnold Petersen, Røst end nu frisk paa Legemet, den 9^e
October gjorde sit Testamente. Den Gøllandel synes man at have
kaldt sin Tid der Sjældommen kaldes, "Mænds Høst", maaske
at Tegn paa, at den der kom fra, formodentlig i Februar eller
Marts 1350. Dette man ogsaa flætted sig af, at samtlige Te-
stamenter i store Mængde, af hvilke man man flætte, at en Smit-
te hersker, ikke forekommer fra det fjædige Sverige frem i Sep-
tember, October og November 1350, særlig her Smitten vel

i Begjærdelsen af Aaret ræfset paa Oplandene og i Viden og næret
de uordlige Egn og Sverige om Naaren. At Guldgruberne, som
denne Landforsæt ansettede i Norge, naar meget store, derom kun
man vistnok ikke tvivle, naar man ser, hvor der gjordes andre Lande
i Cænepe, og naar man ved, at skindet derom endnu leues blandt
Norges Folk, saa at Sagnet endnu berettes om helle Kirkefogar
i offiser Tidale, der skulle være bleven aldeles blottede for Ind-
tægter, og først senere direkte paaagt befolkede; om Gaarde og
Kirker, der i senere Tid skulle have været opbrugte i flig
vde Egn om Jern og Kv, hvor der for nu Bæjed, ja om Nær-
ket, som man skal have fundet i aldeles vild Kulturstand, der
deres Tærværd og alle de øvrige Bævere og Egnen var bortvde
saa dem, medens de var endnu spde Børn. Hies vnefs omtalte
samtidig Betæning i islandske Annaler siger selv, at ikke mere
end en Tredjedel af Norges Befolkning overlivede Fortidvden. —

Endskjønt man her Mistænkte om, at hin Talsværd er
naget overdreven, er det dog under alle Omstændigheder vist, at Dø-
deligheden naar har været overordentlig, og saa meget føleligere i Norge,
som Befolkningen her var meget tyndere, end de fleste andre Lande.
Vi her vnefs omluk, at Erkebiskop Arne Dödmus alle sine
Korbrødre paa en vis. I Bergen vde Biskop Thorsten, i
Helsingør Biskop Githorm og paa Hammen Biskop Hal-

verd, fæu at der af alle Konger Biskoper Rind var tilbøye en,
nemlig Salomon i Oslo. - Fæu et Skole, som skulde
gæde til Trolend, formodentlig fæu Bergen, i dæ fæu
mange af Biskoperne og Pæfægerne, at det ikke Rind
Romme afsted. Fæu Ager blev en kort Stund i Kirke-
fæne folketomme. Biskop Gæthorn fæu mange
Proster og Begne did, men de dæ alle fæmne. - Mange
Guarde blev liggende i dæ og uopdyrked i en lang Række af
Aar derefter. Sæuledes blev en Del af Guarden Gæfæne i
Oslo-Hærd, hvis Bier var dæ i Tæta, herudis end og i
1364, fæu at Kongen orklored den hjemfelden til Romme.
I Aaret 1357, forestilled Biskop Gæber i Bergen Sæu
Klement, at hele fæu det Bergens Bæ som i Biskopdæmmet
var formæ det Tæta blev gænde blottd for Proster og
Klerker; en lignende Forestilling gjorde fæntedig den nye Er-
kebiskop Olaf, og fæu, at fæu det som alle Proster og
Klerker var uorldid i Sæveros Bæ og Biskopdæmme.
I Aaret 1357, Blægedæ ligeledes den dæverende Biskop i
Stænger Bætholf vad, at der i hans Biskopdæmme fæ-
medst Tæta, var fæu stor Mangel pæu Proster, at en
Prost stændom muette overlæge 3 u 4 Prost Ræd, og end næ
fæu fæld som Aar 1371, meldes den dæverende Erkebiskop i

Nidaros Thrond, til Tveen, og istedenfor at der for Tveen
pleides at være omkring 300 Troster i Nidaros Biskop-
Dømme, var der nu ikke over 80. Men her grund for, at udfær-
for Oslo Biskopdømme man kunne været Plaget paa samme Vis. -

I Lunde Skibredde paa Vestfold maatte Kongen aar 1365 til-
leide Indbyggere at bygge et mindre Landværnsstik end for,
med det Affolkningen. Det Brev fra Ostergodland i Sverige af
13 Jani 1353, siger der, at formiddelst Dydighed, som nu's her-
de hersket, var en Konge's Gaarde lagt ud, saa at de nogle Rinde
følger for hele Tveen, og at man fjelds Rinde finde nogen til at dyrtvise,
som Folge af Thorstons öveloggeade Virkinger. - Nu's man af
Santidens Brevskaber i det Hele taget ikke Raa for nogen
Standsring i Hændel og Vandel, saa er det udsagen der, at disse
Brev man være indledt paa Stedet, som enten her været forskue-
ret af Lygdomme eller som allerede havde overstaaet der.

At nuongion Nord, mere udfær, som dode af Tveen, er forer
ikke mange. Der omtales en Hr. Bjorn, en Hr. Tets og en Hr.
Olef, som dode i Bergen af Tveen; men disse Bjornes man ikke
naget videre til. Der nover dog flere norske Stormand i Brev-
skabene for Tveen, som de forekommer senere, og de ere sundsyn-
lige dode i Tveen. Blandt disse er Sars og Lygmundson, som
Lygmund paa Opland og Lygmund Sarsen, Gjesplund
paa Beimerike Jens Smidson, Gulethens Lygmund Gjesp
Thordson, Gumer Hvite, Hr. Hunkon og Lygmundson, Lygmun-

Der og Kirken Herald Niolueson, Laymand Niolues
Tæer i Oslo, Olef Hermerudson i Nidaros, Her Pels Page
son Gyfelmund i Valdres, Kirken Her Thorjel Smidson,
Kongslaymand Thron Krukeson, Kongens egne Haldvri
de Houkron og Knud, Pinner og Knud Torp og pi.

Der her udfør vist varet alleunge, som søgte et endgæud Tur
fotten, ved at reise hvidt af Landet til Stedet, hvor Potten al
leude huudt opholdt af ruff. Blandt dem, som faulder i Norge
afsted, var Profeten Erling Vidkunson til Geste. Her
ved til Rom, forholles det, ledfuld Rån af 2de Pænd, og
Rom ikke hjem for end turet efter. Hans Son, der unge
Pjorne finer derind at vore vid af Testen, ifølge Erlings Brev
vidste, at han var i Rom ved den 24 Junius 1344.

Kongens og Sveriges Konge Mægners Erikson Smek, huudt i
Septembes 1349 begævet sig til Godhus og Hen sigt at drage
til Norge, men der man vist Efterretninger om Pestens viden
de Voldsomhed i Norge, hævde af Skotte Rikshum derfra og drage
videre, men de smitten end nu er kommen til Gollandit
i Norge, men udfør til Grandpræ af Sverige og fuld Fort
üstruet, byg Kongen med Hoppet deres Tilflygt til det offider
ligeende Land, hvor smitten end nu er kommen, og
her opholdt de sig lige vid over Tæske det følgende Aar, og begav
de sig derfra til Thronhjem, hvor Pesten der man hævde op
og.

hvert af sig. Kongen havde begyet sine Sønner og Dronningens med
sig paa denne Tid. Kongen tog i Norge sine Fæster og have
været længere end et halvt Aar, og det ludes til, at den efter
at have seet Sveriges Grænser, ikke med Et gik løst i Stovet,
men først i Syd og derpaa konges Officiænter nordover, da det er temme-
ligt vist, at den ikke nordover sigt Stockholm = Egnen forend i
Septembris 1350, men da Smitter udløste ved Rommen der,
sage Kongen, som da befandt sig der i Egnen, sin Tilflugt til
Estland.

Portedøden skal have været som drøende, at der er enegang paa
denne Tid om at sende Legemister, men man udløste sig
Tilflugt til Bonna, Troespioner og andre Kirke lige i den
get, i Hæder om derud, at hørte om Smitter. Der findes
fulde en Anordning for Messen i Bergen for at afvende
Fæsten, og skjönt denne er tidligere meget senere end Portedødens
Tid, antages man dog, at den er en Oppriistning af en ældre Anord-
ning, tidligere den Fæsten efter 1349, næst som voldkomst i Bergen.

Henrihedder det: Til Hjælp mod Fæsten er der af os og vort Hu-
pittel foresat, at der i 5 Dage efter hinanden skal holdes Messer
med det Officiænt "Rekordari", og at hvorog, der tilstedes er,
skal have sin Haand et brændende Lys og offer en Penning, hvild-
ket Offer siden skal inddeles til de Fattige og forslavede Mænd.
Alle som ere tilstede ved disse Messer og Troespioner, skulle

geve vid en Iko og fuste i 4 pæne hinanden følgende Dage
samt des pæne bekjendte sine Sjædes, mod Lige den hellige Lu-
kremente Dagen der efter. De Steder hvor til Troerfjænen,
skulle give, som dispe. Onsdag til Prædikebrødrene, Thurs-
dag til Minoriteterne, Fredag til Sjæstrene i Kunnepeter,
Lørdag til Kivækkelig og Søndag til Kivækkelig. Men
skulle des her enen alle Gud om Kende, som fru. Marie, St.
Anne og de övriga Helgenar om deres Forbøn hos Gud, at han
vilde afvende den frjæstelige Slagen."

At lögningens Bestemmelser har a dret træfne for andre Steder
i det Land, kan man sikkert antage, og er det lot at begribe,
at mange Gaver til Kirker, Trostebord og andre Giftestyr der
flöd regelmæssig ind, naar man allerede fulde Gødenormer sig, end
skjønt vi ei nu ved, at pænevis mange, men sikkert er det,
at Kirkenes Eiendom, især af Jordgods, ser ud betydeligt for-
øgedes. Endnu 30 Aar senere efter Festens Ophör tales der
om flere Gaardsparten, som vare givne til Kirker i "Ston-
Kendte Gødens" Tid. Nærings Histori 1. B. S. 498, 508.

Her at meddele Sagen om Portviden, naar jeg for mindre
her sigt med sig, da jeg forud setter, at Løsen af dispe Linnæ
Kjendte sande Sagen fra den 1. Dage "Norte Folke Sagen",
samt fremme samlede Folke Sagen, første og andre Samling.

I Aarene 1359 og 1360 hedskede der i Norge en stor Land-
fejde, "Barnedöden" kaldet, der lidtegen havde overgaaet Nords-
landene. Da denne Sygdom ifor angreb Birn, har man med god
Fæie antaget, at det var Smuel Ropperne, som da fortegen yttede
sig i vor Land. At denne Sot ogsaa var meget drøbelig, ser man
ogsaa der af, at den i samtidsige Breve kaldes: Den mindre Munde-
Död, som, at den i denne ogsaa ble. skjættet Gæves til Kirker
ligeform den store Munde d. Sammenl. S. 88.

Aar 1371 hjemfjæter Norge, for nye Island og i Os-
lo, ogsaa stor Munde d. og Drepsöt, der skedd for Jidatid
Barn Vedkommende, at man faar ikke stor Land ejere, end at den
Döds Sot til Jorden. At denne Drepsöt ogsaa har overgaaet
Thronhjems Stift, og at den har været en virkende stærke til
en stor Afgang paa ystlige Personer, ser man der af, at den i Skit-
ningen af sit angione Aar 1371 ikke ejor levede mere end 80 Troter
i Thronhjems Stift, medens der lidtegen være henved 300.

(Se Kristiansunds ystlige Historie S. 74.)

Aar 1518 hjemfjæter Norge atter af en stor Pest, der skedd
der, at Stavanger Stift var den medtaget af den der atter over-
gaaede paa Pestilens og Dødelighed, at mange Guerde som
for den bebyggede, men endnu ved Aar 1521. levede i. (Sammenl. S. 88)

Aar 1548 död den første evangeliske Biskop i Thron-
hjem, Thorbjörn Braut, af Pest paa sin Bispstue i Bergen.
Samme Aar död ogsaa Biskop Anders Hudea i Oslo, af

Pester. Sammenstede Dag 134. Aar 1565. Døde og Jevnede
Medføde af Pester, der her udfilerede i Volden for Steuen-
gers gamle Biskop Jens Ribes. Aar 1566, døde Luge-
prosten B. B. Steen i Volden af den store Pestilens, som der
fere heftigt regjeredes i Norge. Sammenstede Dag 143.

Ved Aar 1560 døde den Gaardmand, Stoffer Knudsen Hov-
dsette Holsten i Herri sine Søndmire i den store Pesti-
lens, som der overgik Søndmire, og der Ingen sine hans
Vejne, medens han var ung, i en etag Gaarden, bemeldt B. Hov-
dsette, ligesom den under Kronen (for den Registranter)

Ved samme Tid som Krigen Aar 1560) dog John Hov-
dsette Braker Holsten, for Pestens Kjeld, som den Gaard
Holsten i Grotten sine Søndmire til Kiærneren, der den
store Pestilens døde sine Søndmire. Bemeldt John
Braker Datter blev i Kiærneren gift med en dansk Mand,
Nils Jensen, som efter Pestens Ophoi kom tilbage til
Søndmire, og tag Gaarden Holsten i Besiddelse, og buede der,
indtil at han blev i Hjotfluen af den heftige Epidemien som
den kaldes Polakken Aar 1563. Aar 1563. Aar 1563. Aar 1563.

Ved den her omhandlede Tid som Krigen Aar 1560) var det, at
Dødeligheden var fere stor blandt Almuen her sine Søndmire,
formiddt de bleve forre Fremfod, at man i Volden
Luge muette indvie en ny Kirkegaard ved Siden af den gamle
for den, at begrave de, som døde af Pester, der den gamle

Kirkigaard pæue læng. end ikke strakte til Behovet.

(Himm. B. over Indmin 2. S. 348-381.)

Aar 1600 grefsende der en stor Pestilens i Norge; ellens i Dom-
kirkebygget og Korskirkebygget i Bergen døde af Pesten tilfom-
med 3000 Mennesker, og pæue Tyslebrygger døde samme Aar af Pes-
ten 164 Mennesker.

Aar 1616 rasede der en dødelig Pest i Norge, hvori etreadals
forste Dødt, Hr. Peter Briank og pæue mistede sine samtlige
7 Børn.

Aar 1618 rasede Pesten frygteligt i Bergen; ellens i Dom-
kirkebygget døde det Aar 3650, og Korskirkebygget 1069,
og pæue Kontoret 278 Mennesker. af Pesten Aar 1. S. 163.

Aar 1624 døde der af Pest i Bergen; i Byen 2638, og
pæue Kontoret 2808. Mennesker. Samme Aar S. 163.

Aar 1634 døde der af Pest i Bergen 2500 Mennesker

Aar 1600. døde der af Pest i Thronhjelm 1800 Mennesker.

Aar 1626 grefsende Pesten ullen pæue Gylmand i Norge, i for-
aar det Byen Skia den hjemfægt. Dette er en af en Ind-
skrift pæue en Nording lyste Kone (Lyststager) tilhørende Sil-
leborgs Kirke i Tøllmarken, hvor det hedder; Aar 1626, da den
store Pest grefsende udi Skia, har jeg Thon Thomsen
(Soras Kirke) med min Hustru Boet Klavdatter, Gid til
den og Skia til Brydels, forant den/dix 2de Lyststager) til
Silleborgs Kirke. Villis Bekindspore Lestens Døttersind.

Aar 1655 regjerede Pesten i Nordfjord. I Glassen Døtters

gjeld døde over 80 Mennesker af Pesten, og i Boreum Lagen
over Pesten, det nook etes, i døde's pæne f. Qvæde, og yvæste
pæne af de itagrebnæ iindgild Døden. I Lids Forstjeld i Nord-
fjord nær og pæne det firdnoorte etes Pesten i døde's; pæne
Qvæden Hæufæira nær 5 Mennesker døde og pæne 70 nær
og Mennesker døde af Pesten

Om Tilskeendæ blandt Folket i vort Land, omkring den her
omhandlede Tid hedder det: "Ved etes 1643, var der i Norge,
ifor Søndenfjelds en Rokke dæurlijæ etes, med Frost, Kvedspæt
og dæurlijæ etisk. Over det hele Land spredtes i dispe etes
en Formindskelse i Folkets Vølstænd og Boreum til dæutigen-
de Skatter, pæne at Mænge af dem, som Tagedorn opførte som
Skatterjæder, maatte pæne omkring og teje Brød for sig og sine
Børn. Tænkbar Bæer snart det eneste Lødemiddel, og man var
glad, om ikke og pæne dette slæp op." Seuledes hedder det fra
Nordsalen; "Køge Mennesker en fændæ døde i Mordæ ved Tro-
erne, midens de havde fiddet og laget Bark af til deres Føde, og
om et ikke Bark pæne mange Stæder at bekomme." Hestene
slægtede for Mordæ, pæne mange Stæder læu Apenad vde form-
delst Mænge pæne Bødkorn, og mange Folk Rindv ikke
komme til Kirke og Mænge pæne Mordæ. (Historisk Tid-
skrift.)

I Mæne 1740, 41, 42 og 43. var den Cleudigheden størst

pees Lunde i Norge. Dødeligheden paa Grund af Leues var i den
Grund; Blodpot, Blakfeber, Hovedpine, des forrygte Lungfe-
ne, og et oppulmet Legeme vere Symptomer for Pesten, som
der var saa stærkt indbrudt, at Dødeligheden over hele Landet
var i enkelte Gange større end Pidsseene. Ingent Egen døde des 2.
for 1. Pidsfel.

Aar 1740 døde der i Kristiansands Stift 3678 Mennesker flere
end der fødtes, og det bene af Meidlærked, som var saa stor,
at man maatte benytte Bark, Halm, Maark, stoner, bron-
te Ben, opgravede Rødder og andre Væster paa Maarked, som
blev malet til Meel, og der af baget Brød. Herfor blev en Be-
sedug anbefalet, nemlig den 12de Juni 1743. (se det Dykkel
14. 13., 2. Skop bag 23, 25; Juvel 5; 16.) (Kristiansands
geistlige Historie).

Følge Meendals listerne for Aarene 1741 og 1742 ser man,
at der døde i de norde Aar 31,436 Mennesker flere end der fød-
tes i hele Norge. Seu Indberetning fra Com. Commis. In-
vesti for Aar 1742 siger der, at 3 Mennesker var fundne døde
af Hænge, i de paa Maarked, og at Dødeligheden hos Løttet
var meget stor, og storjægen var den, at man skyndte paa paa
og Egen som Commis. ikke havde andet at leve af, end det
Meel, man tillavede af Halm og Ben.
Aaret 1758, var en paa Maarked Væster og paa langt ud paa

Sommeren blev Suen, og Piden blev for kort tid et Hornet
Kænde modnes, hvorfor en stor Mædighed og Dyrtil indhaf.
Som Folge heraf indfandt sig store droebel Ljydomme blandt
Folket i Norge, hvor for en stor Dødelighed blev spornes idette store
Mændsælister. Tattjydomme var i disse Landet few stor, et
Geordbrugerfolk søgte hen til Bjørn for at bitt.

Aar 1779 indhaf eller var af Hüngrerid i Norge. Som en
Folge heraf spornes man usæd for idette store en stor Dødelighed
hos Folket. Seuleder døde der i det noorte aar 16, 955. Men
næstet i Landet, mere end der fødtes, medens det iinder almindelige
Omstændigheder pleide at vor omvendt.

Den sidstnoorte aar hører en Indberetning fra Bispefen i
Kriestianie, hvori det hedder: at der i Skiftet var fundne
37 Torsner i disse Marka i det af Hüngrer, og i Kongeborgs
Fronesti fundt det frygtelige Tilfaldet Med, at en Moder, der
var bragt til den yderste Fortvivlelse ved Elendighed og af
Mangel paa Mad, at døde forst sine 3 Børn og derpaa
sig selv. Men few stor den Geng, at de Soldatene i det noorte
Aar 1779, kom hjem fra Danneværk, brugte de flere
smilfomme Ljydomme med sig, few et hele Landets Befolk-
ning blev befongt med Pot og Fornuendelphed. Lige few vid-
ste man ikke her i Landet af den voreste Ljyd, forend

Aar 1874, da de fremmede Hjoelpe tropper kom op til Kongen for
at hjælpe os mod Preussere.

Kirkensjanger Sver Brorud i Giltte Luga i Romrodal, hved
leveres en Afhandling i Aalesunds Blad "N° 69 og 70, for 1876,
"Et Blik paa Oplysningens Udvikling gjennem Tiden i Vestnors
forhaellene man maa vore ham Tak skyldig for Hverseende, da
man med Taknemmelighed bii seestjønne hved for Vord det er for
en Historisforster og Luga samler, seculider, at komme und, selv
det ubetydeligste historiske Glimt, selv den ubetydeligste Luga
skump, og i begge disse Hverseender, man ogsaa jeg vore ham Tak
skyldig. - Dog man det vore mig tillad i nedraanfornede Liniar,
at Rigtig til hie Afhandling et Par Bemerkninger. -
Ved at Hr Brorud antaler en Gjermind som den firdste Her-
se i Romrodal (Vestnor), og som buesti paa Guddia Gjermind-
nos, laarv hie tillige hie tilfoert: "seculider hveder det i Dolk-
sagnet", da man i Bionder naer historisk Person ved Svov Gj-
mind som i stortiden har buet paa bemeldte Gjermindnos,
I den Forhistoriske Tid, skal der i usjifuly Sagnet hved
buel en Dolkong ved Svov Gjermind paa bemeldte Gjermindnos,
og hie skal ligge hie lagt i den store seculide Gjermind hie.

led ved Veien til Nøstene paa Gjormundrot, og efter hane
er, ifølge Saget, Juonden opkaldt. Ved at Hr. Bro:
vold omtaler Veiens store Proter, forbi hvor hun et noone en
Benedikt ved Aar 1343, og Hr. Sigurd Luyrison, der ved Aar
1429, var Trost ved Hovs Kirke, medens den Sigurd som Hr.
Brovold omtaler, var Aar 1426 Trost ved Peters Kirke i Veø,
og samme Aar var Hr. Joka Thorsteinson hans Hjølpeprost,
(Kapellen). End videre siges Brovold; Han var Formaning
om, at Veies Saget kaldt var uden Trost i Reformationstiden,
fra Aar 1488 til Aar 1600, men dette forholdes sig ikke saa.
I Aaret 1547, den 4de Mai noones en Hr. Nils Knudson
som Trost til Veø, og hans Eftermand Hr. Nils Leuinitz
som forekommer som Sagetprost til Veø fra Aar 1580,
til Aar 1609. Han var først paa Overnes i Nordmøre Aar
1554, og var her en Søn af Leuinitz Nilsen, Sussendes Trost
til Nordsalen. Heved Brovold fortæller om denne Hr. Nils
Leuinitz som Arkdiakon, er alt mindre end rigelig, thi Striden
med Veø Almue, var i Aaledning af hans Eftermands Vølge
som Trost til Veø, og denne hedde Jakobus Kristoffer
son Heolt. Han var Sagetprost til Veø, fra Aar 1609 til
1653. Han blev tillige Trost i Aaret 1625, og blev her udfør
til Veø Kald, af dette Prostejilds Almue, med Trostens

Recess den 16. 09, men da Veis Kald end nu var af de 17, ^{brud} Kald
der blev til Domkapellet i Thronhjem, over hvilke Kapittelen
nem kunde Valges, og de derfor vilde indsette i Kaldet hvem de
vilde, for derud, at belinge sig af den ansette Præt en desto
større Sjælf, saa vilde Kapittellet ikke værkynde Her Lu.
Reveres Kald som Præt, men bestilte en anden. Herover ind-
ges Præsten i Tønering med Veis Almue Klagemaal og Beproving
til Kong Christian den 4te, som igjens tilskæde Kunikeren i Thron-
hjem at indtillotte Præs af 7de Junii 1609, hvori blandt andet
befales dem, at den Præt Jakobius, som Veis Sagmand med
Frustas Reud, er tilfamme Kaldindvalgt, skal der forblive og
Kapittelen en liden Tid villy Tension værly at ind give." Her Kald
var Præt til Veis Kald, som sagt, til den 16. 5. 3, og dets her den
16. 5. 8. (Seis Samling af Forordninger og Reskripter for Kong
Tid 5. 5. 4. Schönings Beskrævelse over Thronhjemm Domkirke.)

Kuus fordrigt angaar den Veis Præstehistorie som Her Bror
isid afhandlung med det, da er samme alt for meger mæret og Rort-
fattet, i forhold til de forhaandværende Kildeskrifter, der nu stæer
og til Ruedighed, men det forekommer mig, at her er her Kjendt
Her Orleanssons Bog om Gællighed og Nordenfjelds, lige saaledes til
Kort Diplomatarium, hvori adskillig Viise om Veis stæer
"Præter siades, samt Schönings Brev 2de Heft Tid 107. O-
keller men Her Bror her haft det mindste Kjendskab til

mine rigtig udgjorn Bidrag til en eldre Vohistorie, hvor saar nogen-
lunds fuldstoendig Præthistorie for Voh Kald er indtaget. lige-
fælede har jeg, at her har jeg Praest Arnolds Meenuskrift,
at Eders til den oordende Kaldobag for Voh Kald, alle sammen
Præster, som her maatte raadfore sig med, for end her lagde ind.
I de Dagbogsfragmenter som er optagne i Skillingmagasinet for
Aar 1815, Pag 195 og 332, samt Pag 333, findes ogsaa nogle
Materialer til et Omraa som det, hvorm her er Tale, men der er
Sandsynlighed for, at Her Broodt ogsaa har overset dette Sted,
inder Nidskrivningen af sin iøvrigt udsøgte Afhandling, —

Et Par Ord om Amtsproblemer Ole Hansons Bogen "Om
Grundfund og Oldtidens minde paa Giske".

I literone Næhed for Aar 1819, udgjorn af Boghandler alle,
Commermagis i Kristianie, blev jeg opmærksom paa, at her har
de til Udvalgt Bogen Om Grundfund og Oldtidens minde paa Giske
af Amtsproblemer Ole Hansons, og da jeg selv har siget
med Oldtidens litteratur, var jeg naturligvis venter at se Bogen.
I den Anledning skrev jeg til Hr Commermagis, om her vilde
sende mig 1 Exemplar af Bogen, og dette har her gjort.
Ved nu at have Bogen liggende for mig er jeg ikke lidt glad
over, at se en Medarbejder i Oldtidens litteratur, der kom mig
i Forkjøbet ved vnder et saar let Helt, at udgive Beretning

om Fortidsmindere paa Jærskien, som jeg ogsaa noget omstændelig
er har beskrevet, og som er optaget som Tilgjeten til Aalesunds Blad,
men hvis forstillede Ledgivelse er lidet Saa fjælnelig nu paa mine
gamle Dage. — Jeg skal derfor tillade mig den Frihed i nedenstående
Liner at omtale bemeldte Ole Houssons Dag med det Der Ord.

Jeg kan godt forstaa, at de Efterretninger, Forfatteren medde-
ler om Gravstuen paa Jærskien, hidrører dels paa Gjenstande til de det
gjorte Tøm, de hun er født og opdragen paa Stedet, dels deraf, at hun
har set de færdige Sager paa Mjøseid i Bergen, da det ikke kan er-
vejes, at hun har set "Hr. Nicolajsen's Norske Foralninges," ei hel-
ler Fortidsmindesforalningens eters betragtninger, de hun ikke har selet
dem. Derimod har hun needført sig med Hr. Ström, "Lerdal" og maas-
ske Hr. Langes Katalog over det bergenske Mjøseids Samling af
Oldsager, medens hun neppe har set Hr. Klævers "Norske Mindes-
mærker," Hr. J. Ruoms Beskrivelse over Norge, lige som de er lidet
eller ingen Anledning til, at hun har needført sig med Hr. Langes
Afhandling om Jærskotten, eller min lille Afhandling om færdige
Omme, trykt i Aalesund den 1859, ei heller de overfor uvante af
mig nedskrevne "Oldtidens mindes paa Jærskien," oplagne, som sagt, som
Tilgjeten til "Aalesunds Blad."
Men uagtet alt dette, er Forfatterens Afhandling dog et fortrinligt

Arbeide, og end skjøndt det i hver Linie røber, at han har
manglet de nødvendige Kildeskrifter, har han dog maattet jø
Arbeide langt bedre, end man kunde vente.

Jeg skal herud tillade mig noget nærmere at betragte Bayern, og hvor
jeg finder mig befriet af jernmagen Anmørelsing, at en fore somme,
dog uden den mindste Hensigt at ændre give Bayern nogen næiere
Kritik, thi det vil er min Dem for jag.

1. Højstkeueren. Ved at omtale den Oldtidsloning og de der
gjorte Land, er Forfatteren ganske uenensstemmed med hvad jeg
har nedskrevet om den Sag, indtagen at det Rind var i sin
gode og fulde Orden, at han sagde, at det var ved Rind af
19te Május 1844, at Højst blev Eder af bemeldt Høj.
2. Det her noorte gjorte Land er Lungehøj, samt
3. Rindet paa "Højro", rettere Stornd, er Intet at bemor.
Re ved, indtagen at han paa sidstnoorte Steed indlader at omtale
en Samling af forskellige Dyrbær, som her blev fundne i
Jorden; maaske han er her vidst det, og ved at omtale dette Land
4. Gårdeken tillige og paa have omtalt de 3 Gravkamre, som
Karl Petersen Gedskebygaard, Gedskebygaard / stvte paa, da
han fattede sine Højspaa nye Tomter, (i de sløberetninger for
1843), samt den ien Gravhøj fundne Steen af Granit, i vilig

en Svend Knapp, der er beskrevet i Landbetænkningen for Aar 1866. Dag
85. 5. "Storrøisen" paa Kjøbenhavn har end ogsaa mia Op-
mærksomhed, og den har sundsynteligvis ingen anden eller 3. ordtydning, end
at den i Fortiden har været opført som en Bæmnehøj eller Signel-
høj til Landkjøringen for Sjælland. Ved at forfatteren omtaler
de følgende Punkter, N° 6, 7, 8, 9 og 10, er han overensstemmende med
den nævnte Sandhed, selv at der intet er at bemærkes ved dem, paa det
nær, at jeg vilde fraråde dem, at hvide Bæmner har været "svovl-
Bæmner", der er, at de ere hineandera selv paa Komma lige i "Kitt-
"Røst, og hvide N° 11. Kjøret angaar, da hvide har haat anført
den Landskæft, som formodentlig oprindelig stod paa bemeldte Sta-
Kjøret, da den Overføttelse langt mere uheldig var end den,
som stod paa Eyeboret, og som forfatteren har hentet fra Hr. Ström.
(Se Norske Forbønelser Dag 5:32) Signet om Viden fra Giske til
Erkand. Røstte jeg nok, men an saa det selv uholdbart, at jeg ikke
medtog det. Jeg synes at forfatteren opholder sig formogel ved dette
Sagn. Det er nok fortjener hvidt Sagn, fordi han anfører et
formigt aktiveret Sagn om, at Erkand' engang af en Mænd paa
Viduen, formodentlig fra Bliedheim, blev skjøttet til Giske
som Landvæger.

De övrige Punkter N° 12, 13 og 14, har jeg læst at ejne Bemær-
ning ved, da alle er ifra paa Örien. N° 13. Jagten itta,

(Kiløstaden) har udfærdiget mine Opmarksomhed, da jeg
var paa Stedet, og N° 16, Løngangen i Geste, er Forfatteren
formydet vist Knap, da man af hans Beskrivelse over samme, is
Rea Romme paa det Binde med, hvor man skal søge denne Old-
tidsløsning. Næst udførligere har jeg mine Bemærkninger drø-
let ved denne Sag, der fordjæves en nærmere Under søgelse og en alvorlig
Opmarksomhed. Som en Folge af, at Forfatteren ikke har
næstført sig med de uenlige noorte Kildeskrifter, har han ikke
vist, at Kirken i Geste noorte i Bjørn Erlingsens Testamente paa
Aar 1308, og haad Saget, som han udfører, om de 3 Løstre uen-
geer, hvoraf den ene skulle have ladet opføre Geste Kirke, da et
dette et nymodens Sagn, ikke saa gammelt som paa Hr. Ströms
Tid (1760); thi haad han kjendte det, saa haad han vist udført
det, men han har ikke et Ord derved, men udfører et lignende Sagn
til Herri Kirke. At Kirken i Geste kun vore opført af
Thorberg Anson ved engelske Bygmesteren under Kong Oluf
den Helliges Rejning, antager jeg som givet, og Hjemmel for
en saadan Formodning ser de den etalidning vore den Relief over
den søndre Kordit, der sikkert er et Symbol paa Kristendoms
Pier over Hedenskab, under sidstnoorte Konges Rejning.
Ved at Forfatteren omtaler de 3 georne Helgebilleder, som

opbevarede i Kirken, ligv til Aar 1844, See de blev opgjort til Mær-
spet i Bergen, kunde han tillige have sagt, at Bellidum forestillede
Jomfru Maria, Kristus og Kongesone Nicolus; og naar hun om-
taler Kirkens gamle Inventarium, kunde han have fortalt, at ifol-
ge en Indskrift en ældre Indskrift i Kirken stod indrisset, at den
af Stol bekostedes opført den 29 Juli Aar 1514, af Gester Sverre
Oier Karl Knudsen, som derud paa en Maade har villet erindre
sin Konges Kroning i Oslo den Dag; men at Forfatteren er om-
taler det, kommer der af, at han ikke vidste det.

Ved at Forfatteren i Oversættelsen har gjengivet den Indskrift som
steens paa en Sten i Kirken, hvis Indhold vidner om Kirkens Istand
johelp Aar 1756, kunde han ogsaa have oversat Navnet til For-
fatteren af den Indskrift paa det latinske Navn Joh: Ström til
Hans Ström, der er nævnt i Nord, og Forfatteren af Lindmørs
Beskrivelse mere vordigt.

Det var ogsaa i sin gode og fælle Ordre, at Forfatteren omtalte
de gamle Proter, som har været væsentlige som Kirkeproter til
Kirken i Geste, men at han Ræsonnerer den firkant af disse, hidvæ-
ret vistnok der paa, at han ikke kunde tynde Rub til de øvrige.
Nu Forfatteren omtaler den søjndige Tegner Otterdatter, at
have sat sig i Besiddelse af Geste og Gestejord, var der god sta-
ledning for ham, at berøre de store den Tjener og Pöner, som

Biskop Oluf Engelbortsons Tjenere indførte pene Gester, under
hendes Ophold i Beagen, men formodentlig har hun en lost Norsk
Diplomatium.

Det forekommer mig at Torfattenes hus er uændet for siden Op-
mærksomhed ved sin Uader sigel af det seu Rulde Klosterhall i
Geste, da man fik Bort ved hant Hull med dels Angewels, har
for sig Tomten efter den gamle Hovdingehall i Geste. Om
Hr. Niivluips gamle Hall, som brændt star 1267, har stant
her over hant Hull ^{sejtt} som Kjoldes under Haller, og Ujungegjommens
Ljungea, eatuger man forlemmelyt vist. Derimod man hant
nye Hall, som den Gang, ifolge Sagaa, ble roddid, har stant
i nogen Trastand fra den gamle. Om den nye Hull, heides det i
et Brev fra star 1344, at den heide hooluud og malid Lopter, og
at den man har stant over de af Hs Ström om talk grundmüred
Kjolden, ikke langt fra hant Klosterhall. Og fra den Hall
brændt star 1611. uide at Torfattenes har et Ord derom, og ef-
ter den seide Brev man Hovdingjungea i Geste har vorit
opført mellem hant grundmüred Kjolden og Kirken, nemlig i
Norkiden af den af Torfattenes og Alen, for Hr. Klüver, be-
skrevne med Klumpsten besette Grundplads, hvor Vueninghü-
sen har stant lige til star 1730, da Gester daronde Cid Hr.
Mauritius Hörloth, lod nye Vueninghüff opføre i N. O. for
Kirken. Disse stod lige til star 1830, da Gester daronde

Eies Her J. E. Rönneberg oförskänd nu mer storartade Vænnings-
Käuf, som jagon, efter hvars Död, bleve flöttade till Bruåhvlmen i
Stalsånd. — Og om ett Dittes her Forfattares iindladt ut give den
forändra Opläsning, som man iug Ränd's roate af hvar, der var först
og ofdragen pæu Gen.

Det af Forfattares oförskänd af Historiens Blud den romariska Dö-
Lolling om Rijn Vallbyg, giver jeg ham Medhold, men om hon
dis forjiron Gravsten pæu Jester. Her Regard, her jeg id Salt mig
id förlijen om min Afhandling om, Oldidromens pæu Jester (optu-
get som Fögelon till Stolsjänd's Blad); her vil jeg Rän om tale, ut
nær dis Gravsten nær i übeskadiget Tilstand, Jualeser som Her.
Ström om talar dem, du vil üvillbarlig den Turske pæu tvings Bestri-
erea, ut pæu Heren nær id hügen Athibüter, der egne sig for ea
bröd. Herod som her län begraner, du du ifra id Ränd's Stand pæu
Herens oförskänd Tiagen, der pæu id pæu Sol og Maun (sestris omitta
Symbol) ümistjändelig vil borge for, ut Mindern orten her utal
laget pæu Graun tillra Aföd af bröd Stand. —

Anmärkingar till Krist. Johnsons "Norske Hand-
legikon."

Norske Handlegikon af K. Johnson, stuer Jæg 901
Peter A. Sæmner, född den 1723 pæu Söndmön, v. p. v.
Dette er mindre rigtigt. Her var först det unge om stuer pæu

Kabius' og Meeneru, samt en Afhandling om Kirkforfatning-
yen. Hr. Bauds Journal som hans Hustru Hanna Friis Splinder,
modtog udfra af det Kongelige Danske Landhuus holdnings forstale
3de Promiss for Hærfled og Hærvæb. (se Hr. Bauds Biografi
af mig). Ved at forfatteren Dag 102. nover stæne Trokijeld
sæu Nordmør, uer det udfra isen fællte Ordeu, at udfra novent
Gaarden stæne sæu Søndmør, hvor Kirken for Følkeluær og yn
stæu, og hvor efter stæner "Kirkfor" er opkaldt (se stæu Bolts
forlehu): Gaarden er udfra historisk bekynt, uende der af,
den bekynte stæu uer opkaldt efter den Gaard, hvor
han bleu udfrest, og muu stæu stæu ham udfra hæt, samt
at sæu den Gaard udfra bæde Kåle forst Gøstlund sæu
Søndmør Gæsten sæu stæu. Sæu Gaarden er flere stæu.
der sæu forlehu. (se stæu beretningea sæu forlehu mæu. Forstæu
bet for stæu 1877 Dag 270. :)

Hæu som hæu bæde forfatteren det at stæu den blæu den.
stæu Udleu af stæu, sæu som Oluf og Kåle, stæu, v: p: i:
istæu for den stæu stæu Oluf, Kåle og stæu, Kæu j: e:
bæu, stæu at forfatteren hæu stæu efter at læti-
niseu stæu stæu, sæu Oluf, Kåle og stæu.

Ved at gjennemløp 3de Hæfte af "Norsk Hæu" sæu,
stæu jeg det stæu, at forfatteren muu uer forst læti-
stæu stæu stæu, efter sæu sæu stæu stæu stæu

Den beqvæst som ved Aug. 168, hoordes hedde, at Drosten
Erling Vidkunsons eneste Datter Ingeborg blev gift med Sigvord
Hauptthorsen, v. p. v. - At bemeldte Erling Vidkunson havde baade
Sønner og flere Døttre end Ingeborg, skal jeg tillade mig at opløse i
nedenangførte Lister: -

1. Sonen Bjørn Erlingsen, som allerede var en aften Maad ved
Aar 1332, ligesom han indgik i Afteskaletur 1339, med Herdis
Thornalds Datter paa Hølland, Hauptthorsens sønners Fæsters Datter,
der Aar 1332 var bleven enke efter Sønne Sigvordson Kongen Skerde
i Bergen. - Kongen, siger vi, gav Bjørn sin bemeldte Fromme
Kone Herdis til Afte tilleg med Ad'ø paa Nordmøt, fordi han
overvandt en tydelig Rivelse i Dystreit. Bjørn deltog med Ludv.
en i flere vigtige Forhandlinger i Aarene 1343 og 1344, og døde han i
Aar 1353.

2. Vidkun Erlingsen sønst af vore den omtale af Drothottens Søn-
ner, som han var opkaldt efter Sinfadren, men han man var ogsaa
at ved Døden ved Aar 1338, som han er forekommur efter hant
Aar. -

3. Ingeborg Erlingsdatter, som det hedder i "Nord Hølland legi
Kon", gift med Sigvord Hauptthorsen, (se Rta Hauptthorsen). -

4. Gyrd Erlingsdatter. Hun blev gift med Elis Clifsen i Nøst
Dal i Nordfjord, og det ifølge Kongelig Dispensation af Aar 1344
Bemeldte Clifsen en Sønson af den Elis i Nøstdal, der

følgte Kong Haakon Haakonson paa Hollandskøyt.

Andre Elis og Gyrid blev 1358, efter at Postren Engelung for-
langt new bren gift med Sigurd Høfthorson. Elis og Gyrid efter-
lod sig børn et Børn, Pottenen og Hagrette, gift først med en
lydte Ridder Vidrik Vistmarkes, og efter hans Død med Rigs-
troster Haakon Johanson, en Broderfin af Sigurd Høfthorson
Haakon og Hagrette bød paa Haall, nu Avalo i Sogn. -

5. Gertraud Erlingsdatter. Hun blev gift med Rigsneuden
Otto Svaleson Rømmes. Fra dem nedstammed den senere fæ-
rulle Rømmes til Gimlestad i Nordfjord.

6. Olea Erlingsdatter. Hun blev gift med, det ved jeg ikke,
Røder jeg, og hun blev brygt sin Mand Gunder Haufriem
i Nordfjord, hvor de bød, samt meget andet Jordvold, og efter-
lod de sig en Datter Sigrid, gift med Hartvig Bolt til Gim-
lestad i Nordfjord, og med henn blev hun bød til den
bekjendte Arkebiskop Eskil Bolt i Nidaros. -

Tag 188 (178) siger, at en Gunder Blind henn skal ligge paa
Aspæn i Søndmøre. Dette forhold sig ikke fæ. Der Op-
veen, ikke langt fra Vægsund, ligger nærligt nok en Gunder Rulvit
Blindheim, ligesaa en i Pöskelens Sogn og paa paa Søndmøre,
Tag uden at nævne af disse Gunder med den mindste Grund Røygj-
en Jordning paa at vore Blindheimsondernes Bopæl; til en

seesaa Berømthed er Kun Gærdes Blindheim paa Vigræn
eneberettiget til.

Ved et gjennemløp det 4te Heft af "Norsk Hæaarslegekrøn", blev jeg
opmærksom paa, at det Pag 204, siger, at Borgundfjeld er det gamle
Navn paa etelefjeld, hvilket er alt uendsend rigtig. Tilføjet at For-
fatterens Mening er, at ved hans Borgesjeld, skal forståes Borgund-
fjeld, da er dette Navn selv ikke noget egentligt Egenavn for et
enkelt Sted, langt mindre har Navnet heft eller har noget tilfælles
med Navnet etelefjeld hvo. den i Fortiden eller i Nutiden. - Navnet
Borgundfjeld indlæses aldrig i Enkeltnavn, men som oftest i Flertal
som som "Borgundfjeldene", og i Almue sproget "Borgundfjeldene".

Vader den af fidek Bændels indbefattede alle Imsufjeldene som egent-
leg dannes af de mange fjore og mindre Gjer og Holme i de saa kaldte
Borgundfjeld, der udgjør Nordkystens fra Vestsund og Spilkrug og
lige ud til Sliringen paa Herøen - altsaa er det en plat. Umulig-
hed, at strotte Navnet "Borgundfjeld" saa langt ud som til etele-
fjeld, hvis det Navn, af de gamle paaestaaes at have været Ole-
fjeld, (se Trond Bændes efterlath Optegnelser), og har efter at Sundfyldig-
heden paalet sig Navn af et blindt Kjos eller "Blø" i N. O. for
Kendte i etelefjeld, Oostjenset Kaldet, et saaledes Formid-
ling i alle er gæben ud af Luffen, men har nogen Umulighed for sig, be-
stærkes ogsaa der af, at flere Fjorde eller Lunde har fundt Navn
af et Kjos og Blø, der ere beliggende i deres Nørhed, saasom Hjör-

singorung i Hærns Lagn af Hjörnyflœa udi en for Vaagen. Extræ-
uung i Vitar Lagn, af Extræu, ugle Alur udi en for Vaagen. Tomlofjor-
den (ikke Tomlofjorda) af det helige Kjøb udi en for Björka som
Kaldes Tomlof (af at tomle), o. p. v. — Von urea for antallet Bor-
gerne findes ene op Kaldte efter Gaarden Borgund, som nu er Præstegaard
for Hærns af samme Navn, og hvor Kirken, Hoved Kirken for
Borgunds Hærns, staaer. Borgunds Gaard er siden meget historisk
bekjendt, leede fra Sagatiden og fra den norske Middealder,
at jeg kan udnæg gætte hvor Hærsigt Legitionets Forfatter her
haft, ved sin løseligt og i Forbigaaende Pag 234, at navn dette
morskelige Sted, der i sin Velmagtsperiode paaenged med flere Kir-
ker, seesom: Kristkirken, Mattekirken, St. Peters Kirken, St.
Magnethet Kirken og Hospicet, m. m., samt, at Stedet ifølge
en Kongelig Forordning udstedt paa Nordmøre etar 1372, og i
følge en anden Forordning af 1384, uerkeleg var en Kjøbstad,
og hvor allerede etar 1338 noones en Markengaard, og seens etar
1429 en etblaks gaard stod, ligesom ogsaa Tjeller Kirken stod,
samt Tjellerthengel holdes paa den der, end nu til fjævorneade
georne Thinghæi, hvor der afygtet uinder Thingsteden i den allid
gilt paa frædlest til, seesom etar 1494, da Adelsmanden og
Rygnauden etnild Ham her blev ihjelslagen af de forbittede
Bønder. — Om dette historiske morskelige Sted kan i øvrigt
Lopren efter se imia Borgundhistorie, første Udgave Pag 1-31, og

2de Udgave S. 1-50, den første trykt 1850, den anden 1873:

I betydelig udgave 6te Heft af "Norsk Høved-Lexikon" S. 333, stener, at Fornskriver Pæen var født i Bongund, hvor hans Fader boede, samt at han nedfattede sig som Læffner i Bongund paa Søndmør o. s. v. Dette er mindere rigtigt. Hr. Fornskriver Pæen blev født, samt har buel og frømdeler b. v. paa sin Cicadomgaard Solnør i Skuiv Herred paa Søndmør, og blandt hans Værker, som han har skrevet og som kan betragtes som Træng af hans historiske og juridiske Studier, er følgende noones:

1. Om Besømsmidlerne for Misgjøringer efter Konge og Byskøper Lægebøtters og Konge Kristian den 4te norske Lov. (Blev belønnet med Guldmedalje.)
 2. Om Marsjagerne til og Følgerne af Borgerkrigene i Norge i Aar 11, 12 og 13 Aarhundrede. (Ogsaa belønnet med Guldmedalje)
 3. Om Kjöpers Efterladte Skrifter.
 4. Om den norrøne Litteraturs Forhold til Norge og norske Hællar. (Et Midtskrift.)
 5. Oversigt over Litteratur, Lov Forordninger m. m. vedrørende de norske Fiskerier. Forledning af Thorvald Bueks udgivne Arbejde af samme Emne.
- Følgende Artikler udgavede fra Hr. Pæens Pen, ville

vi blot noen Samvittiga af Theſen Bestindſke af Rom-
dals Amt "oplyst i Høstskret & Jædedblad".

Sæes Forfatteren af "Norske Hændtegeter" Aug 421. siger
at Cigel Ullstok faldt i Rugen paa Rastebakke i Romdalen
der er her atter paa Vildspor, du som bekjendt, Rastebakke er
paa Freden paa Nordmør, kaldet Forfatteren selv indvornet
Aug 415, og naar her Aug 632. siger, at Bjørn Ordingen i
Bjorkli nedstammer paa etne Armod paa Søn John, du feiler
her paa rigt. Denne John der som vi ved, blev gift med en Søn-
indatter af Thore Hønd, naar en Søn af etne etne paa, hvis Fader
Arne i jern var en Søn af etne etne Søn den gamle.

Som bekjendt, hos Formændene for Foreningerne til de norske
Forlidningsindes Besøring, Hr. Artegus & Nicolaisen, især men-
ge udgivne Skrifter og det mange Møder og Møder af de norske
historiske Begivenheder under Gustaf IV, som at nu efterhæ-
den den nye Sundhed vil komme tilbage, og herfor mener vi natu-
religvis nok Mændene mange Tak sig selv.

Især udgivne norske Skiftelser og Genebreve, den historiske Del,
3 Bind Aug 425, siger her: Ved Kongebrev af 26. Marts
1587, blev bestemt, at den Bente, som tilhørte & hængtes til
Rov i Borgvæd paa Nordmør og hængtes til Kirken i Alstæ-
høi paa Hølogeland, skulde overlig af Lensherren og

Biskopen tilldelar 2de Disiplin af Thronstjornens Rolle, som fin-
des skickelige og erobestremme til Studiering ved Universitetet i Wi-
nos Kjöbstad Kjöbenhavn eller understuds i Wi Bægt, efter Lideligh-
den, og hvorom der er god Forhaabning, at de Runds i Wi Arentiden
blive Kirke og Rolle gjerlige! Sees dette ophörke, vides ikke.

Denne firda Potney: "Sees dette ophörke, vides ikke", men det
være mig tillad at ledsage med følgende Fellogsbemærkning:
Af den mig foreliggende Kildeskrifter ses jeg, at ved Kongebrev af 11.
December 1595 fik en Petrus Didrik bemeldt Bente medens han
studerede ved bemeldt Universitet. Ved Brev af 3 Juli 1596, fik
en etafind Olsea Bente, indtil han blev Frost til Horns paa
Søndmøre, star 1597 fik en Jørgen Hennikson Bente.
Den 15 April 1608 fik en Johannes Leuerts Bleg Bente, og
den 1614 fik en Christen Keggelund Bente, star 1630 fik
Skibsporst Johan Starvsen Bente, og den 1637 fik en
Hans Thomassen Bente, og han havde sin legu til star 1646,
den bemeldt St. Margarethes Kirke i Søndmøre ved Brev
af bemeldt star den 30 August, blev tillagt Nij Kirkes Forste-
bord i Bergen, og som Folge heraf, var det ved firda datter Brev
af hien Bente ophörke som under støttelse for Disiplin af den Thron

Hjems Rode, som stüder ved Uenaiskilet, se den nordre Regi-
stræker 2. Bæd Pag 200, og flere Stæder, samt Trimums Sam-
leget af Skiftet og Gæbreve for Bergens Stift 1. Bæd Pag
293, samt min første Afhandling om St. Margarethekirken i Bor-
gund, der er oplaget som Tilføjet til Naleskands Bled.

Ved Planlægningen af Gænderen liden nye Kirke der skulde op-
føres paa Rode eller 1860, fandt ombrodt 1. Tod endes Jord-
skorpen ved vestre Hjørne eller paa nordre Side af Væbarkæft,
Skedet af et Maunds Læg, men der fandtes i alle mindste Tre til
Fierde; derimod Rønde man tydelig skjønne Levinger af en rød Hjul
eller Træk, som Læget formodentlig havde været iført ved Begravel-
sen. Det fremgik heraf, at dette Læg, der fandt i en færdig Digt-
de af Jordens, og var begravet med sine sodvante Gæng Klæder, man
være stød til Jørgen paa en høiest eendommelig Maade eller
i ender ender end almindelige Omstændigheder. Men ender, at Li-
gets Alder Kun være et Par 100 Aar eller der over, og det Rønde
munde bli væreligt og tydeligt gennem hin Tid's Stenets nye og no-
mere Oplægning angående dette mærkelige Fund.
Som Tilføjet til de ovennævnte Lænes om hial Læg, der fandt

nedfald, som anfør, ved Roue Kirke. Althjert tillade mig herud,
at bekjendte sig et allmuelig her i Cyra, der sundsigly stuer i For-
bindelse med, og mueligen kan oplyse dette Forfær.

På det 15de og 16de Starhændes i de af Rotterne i neuer en betyde-
lig Tømmerskandel (Bordskandel) her paa Søndmør, hvor flere
Vandfangs uer i Driest, og i Huoner ved Lungs Ribs i Grøsting
Rom som spænderlyt beligvelige et antal Riber for at endlige Pro-
lest, m. m. Gnuis fortoller Sagnet, at en skotsk eller hollandsk Ka-
ptein fra et fændret Riber for et et Skjænder sig ned i Roue
bgyden, yjorde Endbrud i Roue Kirke, hvorlag Kull, Driest og
Allerklad. Men med Et blev Tyron indhentet af Opfilderne paa
Roue, som ideo kunde ikke slag ham paa en etget, at godt Skjæ-
Re nedra for Roues Hæst, hvilket lger, end nu vilde Riber herom
Riber Riber munda, paa deane Dug. Sagnet ved i hvi den
ne Tjo blev begravet, men usundsiglyt er det ikke, at her blev vordt
get med en fændret Medfær, som hies fændre lig med vore til-
fægtel. Men det godsiges, at det fændre lig var et mundelig,
er ved denne vordiste Riber lød, men her for, her med intet
vædet Beris, end at Lyskordt vordet med lyl og brun Klapp,
ikke i noget forfær Skjort.

Samme lya hermed med første Sunding af søndmørske Folk fra
Dag 14 og 15: hvor det Dag stuer ved Tjuffæll, Rouebgyden isteden
for Rouebgyden.

En Runicascription i Rosendal.

Som bekjendt findes der paa en stor lodret Bjergflade ved
Liden i Nørhedes af Gstelæen, mellem Endholmen og Vobliings-
næs i Rosendal, en Runicascription, skjult med sine søuge Spor,
af den fers bedstued Afskrift, naar man staar Vand paa Stenen.
Den staaer omtrondt 5 Alen over Vandfladen og høit Vand, og Runer-
ne ere omtrondt 5 o 6 Tommer høie. Men hidtil har haft sig
egte afskrifter af disse Runer, seesom af Schjoning, (se hans
Reise 2de Del paa 136.), samt af Trøst Tjering Tjørholm,
med flere, og endelig er en Udsigt af disse Runer leveret i
nogle Dagleys Fragmenter paa et 1844, (se Kjölingsmagasinet
for Aar 1845 Pag 333.) men alle disse afskrifter maa søttes
id af Betragtning, da de alle lides af flere store Feil.

Endelig har etjærsk Brediger paa selve Stedet med den største
Nøiagtighed afskrevet disse Runer, hvorved han har anvendt
den størst muelige Fleid for at gje give en tro og pænelig Afskrift
af disse Runer, og den har han ledsaget med en indholdende af-
handling i et Arbeid for Nordisk Oldkyndighed for Aar 1842, og
herfor maa man vore Meanden takskyldig.

Samme Afskrift har Professor Büggis leveret et Forsøg
til Tjering af bemeldte Runicascription, men med et Afskift
for disse Ordde Meanden Arbeid den en liden Betragtning, men

jeg dog ikke dele hans Opfattelse, hvorved han i hine Værk har
gjengivet hine Runestaver, efter de for heere end usædvanlige Runeskrifter.

Efter den mig forelygende af. Skrift fra den Lærde Kongi-
vels af bemeldte Runer med latinske Bøgestaver, hvorhen ad
Ranne few ind følgende Bøgestaver: **EIRILAR VIVI-**
LA, og her ind af few han naturligevis Orden "Eirilar Vivilar,"
som han few in meget vilkaarlig Maade oversætter med "Eirilar
Søn Vivilar." Ved at summer stille de af Hr. Brønders "afro-
pierevde Runer" som derom er en ganske maler Tro, men er vist
iført rimodens Tryk med de Runeskrifter, som vi nu fortæller
her ad neede over, few ser man først, at første Staven i det første
ste Ord Ran beude løse for et E og M, som man ser, at Staven er
neppe fordeig fra Runeristrens Heved til at betegne et M, og her da
er Tryk for meget, der som den skal betegne et E, efter angelfugiske
Runer; dog tror jeg, at man man beholde den for et E, der som man
vil few nogen Mening ind af Ordet. De 3 følgende Staver tror jeg
ene gjengivne med sin rette Betegnelse, nemlig IRI, medens de 3 sidste
Staver i det første Ord, hvor jeg spærene er af en anden Betegnelse,
end hvorledes Hr. Brøgg tyder dem. Særlig tror jeg, at den første
Stav af disse sidste 3 Staver er et upåklædt I, som man ser, at her
menget af Tryk few Runers hvære Side, og jeg løse den for et
I, isteden for et L. De 2de sidste Staver i det første Ord, som

Herr Büggs har ej inget med A og R, har mindre Rimelighed
for sig, og jeg tror, at der er langt større Sandfærlighed for at be-
tegne dem for O og M. Der skal være liden Opmærksomhed til,
for end man indser det ene rigtige, at hine 2. Staves efter min Me-
ning skal betegne O og M. Hevedes for den sidste Stav angaar, da
den maatte Stavens Lidstreges, som naturligt, vore en fork-
pen Stavens nederste Ende, der som den skulde betegne et R, men
da disse Streges ere anbragte paa Stavens øverste Ende, men den
etvirkeligt betegne Runen M. Medr. Som Følge heraf,
vil jeg saaledes komme til at løse det første Ord i Runer in-
skriptionen saaledes E I R I I O M isteden for Büggs E R I I.
A R. Heved det andet Ord angaar, da tror jeg, at Bügg har
skuffet paa de rulle Staves, paa den sidste Runens, som jeg
vil vælge for et A, men som jeg med den største Sandfærlighed
vil antage for et N. Ved første Gickurs paa Staven for
men, at Kraustreges over Runestuen er anbragt paa dens
venstre Side, vil paa betegne den et N, da den desimod naar den
skulde betegne et A, maatte Krauset vore anbragt paa Stavens
høire Side, og naar ingen Nødvendighed er tilstede, er man til Re-
nøst til at betegne en saadan Villkørlighed, at betegne en Rū-
nesten med et andet Noen, end med det, hvormed der er betegnet.
Som en Følge heraf, vil den virkelige Runerinskriftion, gion-

gion med latinske Bogs-tavet og de fauldes: C. S. R. J. T. M.
W. V. L. S., "Cicitoru Vivita" eller i Quersolbelp: Her
skrev Vivit. Des første Ord "Cicitoru" er man vist vel at an-
tage for 2de forskilte Ord, endstjønd man i her bleven opfordret
paa noget Skilleleg mellem Cic (Her) og itoru (første skrev)
Gronings ordit itoru (første skrev) forekommet paa den Rønne-
skripter i vor Land iden noote Belydning, jee endog paa Torv-
ne, jee at Tolmenen er utvilsom. Ansiges, at des sidste Ord i
Indskriften, "Vivit" er et Mundorden, hvilket ingen skal kunne
negt, men hien Rønne skrev og en Mund ved Navn Vi-
vit, der muligens her paa dette Led, har villet opbære til Efter-
ten Oerindring om, at her her har vist sin Mundordsprøve, ved
Rlyve og alle ved en Blyflue, hvor her har unbragt hien
Rønne, der her er Rønne medtaget, af Mangel paa Rønnefor.

En unangreven Mund, der synes at have haft Lunde for vore
Forlidsmindersordet, her i Almueenss Aarsblad N° 22 for
Nov 1877, forlætt, at her paa Rønne Kirkegaard paa Lindmø-
nes bleven opfordret paa Rønne, hvorom her tillig havde
færet den fejltagte Oplysning af en Mund der paa Ledet, at den
muligt ved Groning har været funden endes paa Kirkegaardens,
at jee ikke her været Tilfaldet, skal jeg her ved tillade mig at op-

lyse. Et af de kjendte Studier som jeg har fjerstet med,
har været at lide Bønder, og den 1825 huggede jeg de om til
de Bønder paa hin Sten, til Minde om min Fader Johan Tjalling
og Stenen var i Bønder paa Jordanen Sten Tjalling, endtil berømt
le med Fader døde den 1848, da lod jeg lægge Stenen paa hans
Grav, paa Næst Kirkegaard. Bønder skriftlig lide i
Oversøttelse saaledes: "I Herrens Aar, 1825, tegnede jeg dis-
se Bønder til Minde om min Fader Johan, den første Odel-
mand paa Tjalling."

Den Tid som min, Sten Tjalling, i Næst, hvor jeg har, vil
Efter sigter finde end videre 2. Bønder, hvis Bønder jeg selv
har hugget. Den ene af disse er et paa Kildemæren under den
store Sten, og den anden ligger under den mindre Sten paa berømt
to Sten Tjalling.

Johan Tjalling

Fuged Kæbo i Volden.

Som et Exempel paa brødtale Embetsmands
Opførsel her i Egnen / Søndmøre / under den uheldige
Krigs Tid, kan ogsaa bemærkes en Signifikant,
Her: Fuged Kæbo, som skal have opført sig meget

laustredigt mod Almueen, isos i Voldens Trostegjeld i
søndre Søndermøse, idet os her, ifølge Lynges i Forening med
en gammel Vise blandt Almueen, der handle, derom i Rorte
Ordre om denne hans Jord, skal have givet sig af med os
opkræve Skatter af den søndre Søndermøse Almue, og det
sæer en fjerdedel Mand, os her indfundt sig sæer Guarden med
et beordret Følge, hemmelig mandstørke, tog fra Bondrene med May,
denes Jb, Mand og uadig Julekost. Ved at endrime Skatter hos
Almueen, hvor til her sig neppe var kompetent, for her høvst
from. Endelig, de Voldingerne blev uilæumodige over at
fjerdedel Lovden, og vare færdige, at de drog opsted
Mand og Høst, som man pleier at gøre naar den færdige Almue
tager afsked, og tager Skat og tilfange til sig med hans hele sto-
re Følgeskole, da de havde taget Skatteherberget sæer Guarden
Højsthol i bemeldte Voldens Lyng, og fatte de Skat i
land sæer et uiligtjængeligt Skat, en Skildoffert i Voldes-
fjorden, nemlig Almueen ved Romagerstid i Kræmsham-
menen, hvor de overlod ham til hans egen Skjebne, Her
om gives nedenfor anførte gamle Vise, den bedste Underret-
ning.

En ny Vise om Laged Skat.

1. Taged Kæbo skulde i Volden fare, I see fik
hen i Lide; Ingen af hans Venner var Hjem Rinde
verinde; Der de hannem bade, Vilde han ei gjode, Men
vilde Bonden gjeste uden nogen Naade.
2. Kæbo ind i Volden for, og for der, ud trokke Cocten og han
med sig tog; Hen vilde Bonden skodde, Med Børster
og med Kæude; Med Spjød og Hælbærde, De gjorde
der en stor Alarm, ind i Bondens Geard.
3. Der de kom ind til Birkevej, De Bønder vilig vare,
Betallernegligt hvor for sig; Iov Frægt de for sig bare;
Tager de indagte, Seumyet Kæbo fægt, og gav ham stor
Konning til, Det Kæbo ud behagde.
4. Det var og iden Jubelid, Godt Jb de Bønder havde. Kæbo
prövde det med Hæd, En Kægg de tillagde. Der de Bønder
klapped, Kæbo med sig frapped, og bar det hen til Bønder
mond sin, Derfor blev de klapped.
5. I see Jævn lagde de tillands, Der gjinge de til Hæf,
Borndien de drak som Væd, og tömte store Kræf.
De hoppede og sprænge, De dansede og sjænge; De talte
mangt af farligt Ord, althom der stakke Bond.

6. Der til spræd en god Vov, at Rom Du ind i Jorden,
Jeg sendt Dig ned Bjørlegen, Du søgt ned i Jorden, Thi vil Du
dig opstø, og med Din Voldsmund brotte, Jeg fort Dig om mit
hvide Skjød, Du gjöre Dig en Brotte (Overfuld).—
7. Hjør, op, holdt stid i Fændens Skind, Sleg Snak, vil vi i hør,
Kommer jeg i Fjorden ind, Vi skal dem med os føre, Hoved skal
Bonden sige, for Møntermeen kan vi se, fører skal til Born-
mørholm, der skal han Naade ligge.—
8. De fore fra Gaen det var Dag, du vare ei gode at møde, Til Hjort
hæng stode deres Behag, De hængede og skreg og skjode, De tog sig
Dag ei ivær, For Overmælsens Stare, for end at denne vilde Ras,
stod fast ind i den Snare.—
9. Saa Hjortkæng sagde Oræder, thi Natten var for Hvanden,
Gav Ordne til de Eætkvæd, at de ved Tid og Stund, Ret
rigtig skulde vare, at Budord ei skulde fare, Herfra og ind
i Aæstnesjord, lid den oprøisik Skare.—
10. Aldrig gik det Dag fra Dileg, der Dag indkom et Rjægte,
Bjærdene blev snart oppildt, Hvor Mand til Vore søgte,
Kægle fæst rapped, Ladne Stonger frapped, Og Kægle tage
Hornstøv, Og strægt paa Stund oplægte.
11. Det var Hælvaendes Hændene, Af orlig Voldens Moad gode,

Hvor andre de opmuntrede, og strax paa stuenes Told, til
Hjortshol møde de troede, hun Robo veld de frakte, De
Eckindren Hvor og En, de mere snart forskrede.

12. De ginge sid høst Robo laar, og fik de de i Lunde, Det
er nu Tid, Du skal opstaa, Her ville vi Dig finde, Her
alle vi indfalle, det Du vil egikvere, Longere end i Kaste-
fjød, ville vi Dig ee befoore.

13. Det Kommer mig nu ee til Tus, at jeg skal Eder lyde,
Ole er min Tassevar?, og Thore du skal skide, Ville i ee
de stille, End Tid vi for skal spille. Tid kan jeg vel
forstaa, Med Tigen Eder de alle.

14. Skast hørt der du Bær og Bær, af Kæner og af Sten-
ger, I Døren fuge Kær og Kær, Nu ligger jeg ee longere,
atk lad mig Livet nyde, Det vil jeg Eder lide. Her ved
I af mig bejone vil, Det skal Tjone nyde.

15. Trosten lyste Julefred, Hun kalder ee om Tid, Hun
iid, yd Du er Trost, Dig giver ingen Leide; Ole mon
Du steden bejde, Ole skal Du kunne nyde, Det vil jeg
fjød; Hun ved paa vi paa Hærbond din, Hun har vi et betjone

16. Det staden vil ee ee longere staa, Sige snak vil ee ee

longens hore. Til Baedts; og skal straxt fra Land, vi
vil haem med os fore; Tuo Holmen udfor Røddesjørd, som
hun tilførn bæde. Der skal Du holde Wisjals med Kvin-
derne og Løder.

17. For i Rømmel: i Baaden; muoth hun yues, I Kitter
der fød Rindre; Ingen Klodes havde hun pue, der fød hun
som en Jinder. Du alle pue hun altid; Der fød hun som en
Kæller. Hun yrod og bud seu hjertelig, Om deres Venstake
kægted.

18. Det var sig i det ^{13. Nitter} Nitteres Sprag, Tuo Himmelen ei
mon komme. Deres Vrede da forjød, De blev meget
fromme, De lod sig sig led, Lod sau deres Vrede, Taged
Kæbe slap til Smuina*, Det mon Du tilstede.

19. Tuo slap Kæbe meget bang, og sine Kienders Hørdet.
Hun muoth det og samme Gang, Med Gud og Leonard be-
Kæfte, Ce ind i Voldernes, Tilnugen Coikvor; De
forne Mond, der hør og en. Du mon det tilstede.

20. Lykke kommer Lykke gear, der underly sig vander, De
vil at Lykke har dykstær, at Du sig selv orklynder,
Thi Lykke er som Lere, derfor min gode Næbe, For

ægt til ikke Bonden gæves, betruddes jeg Dog Kæbe. —
* I meene Kæber et Sted ved Romersted, i Ekshammer,
en, som er ganske ubelgjængelig for Land, og idenne Flæve Abs
Commen, sex Hejdes just de Kæbe i Land, og overlod ham
altid til sig selv. —

Anmærkning:

I mine gamle Fødselsdag = Sunday Dag 2. 15, har jeg Rind
løselig omtalt den søndmørske Sagen og den Taged Kæbe og
hans ulovlige Ford i Voltes Forhøjed, idet at jeg den Gang in=
dengang Saget nævnte videre Kriek, da jeg havde det Kæbe, at
Næve i Voltes, ledet af mine Ledstæller, Rind idet sig noget
videre om den Gang, da jeg den Gang afseer traede, at Volteserne
Rind have videre Hørdstole til Saget om Taged Kæbe, end
jeg, der kjender det Rind af den gamle fækkalte Kæbevis, men
da Ingen fra Voltes, har Saget egentlig hore hjemme, end
nu har idet sig herom, tager jeg ikke i Betænkning, herud,
at ofre som den ubelgjængelige Sag, end nu et Par Linier. —

Som jeg ved, forekommer ingen Skuffaged som Søndmø=
re i Fortiden, under Navnet Kæbe, idet heller findes jeg nu=
gen under Ombedsmænd fra Fortiden, som Søndmøre, af

Nævnet Kæbe. Som en Folge her af, har jeg stork Formodning
om, at Sagets og Kæbevise's Kæbe, har været en fremmed, om-
stribende Person, der end sel Besøg i Volken har indlidd Almuen
at vore Skattefoged, hvilket det Rænde findes Tilho har Almuen
ihen looløst Tid, ifor vore Tugde embedet i Søndmøre, med et ledigt
ledigt. Nævnet Kæbe forekommer, saavidt jeg ved, et heller
ofte i Forliken som Familinova for den nordre Embedsstand
i Forliken. Jeg ses Ræn, at en Her Luinvalpior Kæbe var
Biskop i Stavanger fra det 1605 til 1626, netop i Ståningen
af den for Norge sørgelige looløst Tid, under den uelgikkelige For-
erang med Danmark, og han havde Sønner Klaur Luinvalpior-
son Kæbe, der forekommer etar 1631, som Løpmester i Sta-
vanger, men som udfør ved det uvgione etar havde Prædigheds
med en Gabriel Tuelser om Sønner suubværdt Geard Hærnesten,
Raldit, hvilket Brothe, ifolge Skrivelse fra Kong Kristi-
an den 4de skilde afjones af Jens Bjelke og Niis Postrup, v. p. r.

Det ligger saaledes vor at antage som sandfjærligt, at vore
beremdelte Her Klaur Kæbe en Kængler og megel for et græbe
omfjæ ad ulovlige Væer, samt at han under Kong Kristi-
an den 4de skulpe Kontrollende Ge, Rænde vore affet

fra sit Løpmestersembede, som er det indtild i Veien for at arbejde,
at han i stralyie med andre Omstændere, som bemeldte lov-
løse Tid, har kunnet have flaaet ind som Fantesken og ved
sin Omflakken gennem Bjergene tilslut os Kommet til
Volden i Søndmøre, hvor hans Rolle endelig blev indpil-
let som den i Sagel (Vise) omstrevne Mand og saaledes
med god Tæie kan være den i Folkesagnet forekommende H.
Taged Mand.

Skon Tjelling 9 Juli 1881.

Peder Tjelling

